

Forum

Titus Yocarini is adjunct-directeur van de stichting Kunst en Bedrijf. Hij volgt de ontwikkelingen op het gebied van de grafische vormgeving op de voet. Aanvankelijk begon hij zelf een opleiding tot vormgever aan de Academie van Beeldende Kunsten te Arnhem. Na een jaar besloot hij het vak in de praktijk te gaan leren en liep hij stage bij de drukkerij Thieme. Dat was in 1967. Via Thieme kwam hij terecht bij de Arbeiders Pers. Hij volgde de uitgeverscursus en werkte op de reclame-afdeling van de papiergroothandel Proost en Brandt. In 1972 werd hij directeur van de GVN (Grafische Vormgevers Nederland) dit is een fusie van de vakgroep grafici van de GKf (een vereniging van de beoefenaars van de gebonden kunsten in het algemeen) en de VRI (Vereniging van Reclame-ontwerpers en Illustratoren). Hij kwam steeds meer met de theoretische kant van het vak in aanraking. In 1976 schreef hij de Lecturis-uitgave 'Vak in beweging', een geschiedenis van het vak in Nederland. Zij het beknopt, in feite het enige historische overzicht op dit terrein, tot nu toe. Yocarini signaleert een aantal huidige tendensen in het vak waar hij zich zorgen over maakt: de afnemende belangstelling voor de affiche-ontwerpen, de neiging tot gladde en altijd maar verantwoorde vormgeving, de verwaarlozing van de inhoudelijke kant en de steeds verder gaande specialisatie binnen het vak.

'De bakens moeten weer verzet'

Deze keer had Ada Lopes Cardozo voor de Forum rubriek een gesprek met Titus Yocarini, waarin hij zijn mening geeft over de huidige stand van zaken op het gebied van grafische vormgeving in Nederland.

'Er zijn verschillende terreinen waar een vormgever zich in kan uiten, het ontwerpen van affiches en postzegels neemt hierin een speciale plaats in. Daar kan een ontwerper zich het duidelijkst inhoudelijk manifesteren. Er is een armoede in het vak opgetreden. Bij postzegels speelt dat minder, temeer daar er onder Hefting eerder een verbreding in de keuze van ontwerpers gekomen is, maar bij affiches zie je het wel. Er is veel te weinig belangstelling voor de affiche, terwijl affiches juist heel sterk een gezicht kunnen bepalen. Nederland heeft wat dat betreft niet echt een traditie, maar er zijn voorbeelden, denk aan Sandberg met zijn affiches voor het Stedelijk en Elffers voor het Holland Festival, en recentere zoals Anthon Beeke voor Globe en Gielijn Escher voor Baal.'

Dus niet zozeer armoede in het vak, maar meer erbuiten bij de opdrachtgevers.

'Nee ... die armoede gaat verder, je ziet het op het hele brede gebied van de vormgeving, de eigenzinnigheid van de ontwerpers ontbreekt, het wordt allemaal te veel opgestyleerd, weggestyleerd, het persoonlijke karakter ontbreekt.'

Maar juist de laatste jaren zie je hier toch een reactie op, zoals bij Hard Werken.

'Ja Hard Werken, dat lijkt wat ... maar ik bekijk het liever individueel, Gerard Hadders en Rick Vermeulen hebben wel eigenzinnige dingen gedaan, maar er zijn ook veel missers. Het blijft meer vorm dan inhoud. Ik generaliseer natuurlijk als ik over het vak spreek, maar het is een eenheidsworst. Crouwel c.s. hebben natuurlijk een enorm stempel gedrukt op de vormgeving in Nederland. Opvallend is dat er wat tegenwicht aan het ontstaan is vanuit oud-medewerkers van Total Design, zoals Beeke en Dumbar, maar verder lijkt heel Nederland 'total designed'. Ik zou het afschuwelijk vinden om in een verantwoord vormgegeven maatschappij te moeten leven en het gaat aardig die kant op. De bakens moeten weer verzet. Denk aan de tijden

van Aloha en Hitweek. Nu is het weer allemaal terug naar het gelijkvormige. Er wordt bijna altijd gekozen voor de veilige weg, de snelle weg. Het wordt ook alles te veel gestandaardiseerd. Drukkers werken het liefst met A4-formaat, houtvrij mat MC. Afwijkingen zijn lastig.'

Die standaardisering is niet op alle terreinen, door fotozetten is veel meer mogelijk in de keuze en verwerking van letters. 'Dat is misschien wel zo, de dominantie van de Zwitserse school en van de schreeflozen is mogelijk minder, maar dat is niet waar het precies om gaat. Het is meer dat er nauwelijks over nagedacht wordt, het hoeft niet allemaal nieuw en anders te zijn. Het Rijksdrukkwerk is niet meer driewerf lelijk, maar is het er interessanter op geworden? Ik vind van niet.'

Rijksdrukkwerk dat zijn vooral rapporten en dergelijke zaken waar een ontwerper zich nu niet direct in kan manifesteren. 'Standaardisatie op die terreinen is noodzakelijk. Er moet van de functie uitgegaan blijven worden. Maar vorm en inhoud verliezen elkaar. Snel en verantwoord is het motto. Dan is het goed. Opdrachtgevers zijn te weinig kritisch en de ontwerpers moeten de nieuwe ontwikkelingen anders tegemoet treden, ze moeten het de computer lastig maken. Er is te weinig discussie binnen het vak. De toenemende specialisatie heeft daar volgens mij ook geen goed aan gedaan. Cultuur-politieke aspecten worden zelden meer aan de orde gesteld. Bij de GKf gebeurde dat veel meer. Daar was een algemeen gevoel dat ze allemaal met hetzelfde bezig waren. Die specialisatie heeft trouwens ook het gevaar voor de ontwerper dat hij gemakkelijk tot routine-werk vervalt.

Ik heb het over grafisch vormgeven. Het is een beeld dat ook voor andere gebieden van vormgeven opgaat. Alle apparaten met hun ronde hoeken lijken toch ook op elkaar tegenwoordig? Het is het verschil tussen de beeldende kunst en de praktische vormgeving. Een ontwer-

per moet iets oplossen. Dat kan hij goed doen zonder interessant te zijn als ontwerper. Hij kan zich altijd verschuilen achter het praktische.'

Het klinkt somber, hoe moet het met de toekomst?

'Het zou goed zijn als het vak stelling nam tegen het klimaat, waarin de vormgeving bevestigend werkt. Dan krijgt het vak weer meer betekenis, dan komen vorm en inhoud weer samen. Het gaat immers wel degelijk om een gezamenlijke keuze, om bijvoorbeeld niet mee te doen aan de onlangs uitgeschreven affiche-wedstrijd van de Turkse staat.

Ontwerpers en opdrachtgevers verander je niet zomaar. Er moet een beter ontwerp-klimaat geschapen worden. Voorlopig zou je met wat stimulerende oplossingen kunnen komen: een soort 1%-regeling voor affiches bijvoorbeeld, subsidies aan theater koppelen aan de voorwaarde dat er een ontwerper voor affiches en dergelijke ingeschakeld moet worden. Dit is nu meestal de sluitpost, als het überhaupt aan de orde komt.'